

De Dijkgraaf: Toen en Nu

Een hommage aan Jaap Ijff (1929-2019)

HERMAN HAVEKES

Tijdschrift voor
Waterstaatsgeschiedenis
28:2 (2019) 61-62

Op 8 oktober 2019 overleed Jaap Ijff op negentigjarige leeftijd te Hoorn. Dr.ir. Jaap Ijff is in zijn werkzame leven onder meer voorzitter geweest van het Zuiveringschap Amstel- en Gooiland en dijkgraaf van het Hoogheemraadschap van de Uitwaterende Sluizen in Hollands Noorderkwartier. Tevens was hij van 16 november 1987 tot 22 november 1993 voorzitter van de Unie van Waterschappen. Ijff was een kundig en samenbindende voorzitter, die de onderlinge tegenstellingen tussen de toen nog bijna honderdvijftig waterschappen bekwaam wist te overbruggen. Die tegenstellingen waren er toen zeker, bijvoorbeeld op het terrein van de verdere waterschapsreorganisatie en het gebruik van bestrijdingsmiddelen bij het onderhoud van dijken en watergangen. Hij was toegankelijk en plezierig in de omgang, maar tegelijkertijd vasthoudend. Wat hij in zijn hoofd had, liet hij niet snel varen.

Ijff schreef zelf zijn rede van bijna een uur – zo ging dat toen nog – voor de jaarlijkse toogdag te Utrecht. Dat was voor het bureau aanvankelijk wel even slikken, want dit was men bij eerdere voorzitters niet gewoon. ‘Aanvankelijk’, want wanneer de rede in concept ontvangen werd, hoefde daar ook weer niet al te veel aan worden gesleuteld. In deze functies is hij voor het (regionale) waterbeheer en het waterschapsbestel van grote betekenis geweest. Ook heeft hij onze toenmalige Kroonprins begeleid en wegwijs gemaakt in het waterbeheer. Ijff is ten slotte altijd sterk geïnteresseerd geweest in de (waterstaats) geschiedenis en zo was hij van medio 1996 tot voorjaar 2002 ook voorzitter van de Vereniging voor Waterstaatsgeschiedenis.

Onlangs kreeg ik de beschikking over een manuscript van een niet eerder gepubliceerd artikel van Jaap Ijff, getiteld ‘De Dijkgraaf: Toen en Nu’, waarin hij de historische

Jaap Ijff (links) bij zijn afscheid als dijkgraaf van Uitwaterende Sluizen (Edam) in juni 1994. Foto collectie Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Heerhugowaard.

ontwikkeling van het ambt van dijkgraaf uiteenzet. Het is een interessant en boeiend exposé dat ik als een hommage aan hem hieronder graag vrijwel ‘ongecensureerd’ laat volgen. Wel voegde ik een aantal noten toe. Het artikel geeft een fraai en goed uitgewerkt beeld van de enorme verandering die het ambt van dijkgraaf de afgelopen eeuwen heeft ondergaan en zegt tegelijkertijd iets over de ontwikkeling van de waterschappen, bijvoorbeeld over de grote betekenis van de opdracht van het waterkwaliteitsbeheer van begin jaren zeventig voor (het voortbestaan van) de waterschappen. Waar voorheen de grootste herenboer uit het gebied doorgaans dijkgraaf was (en die functie van zijn vader erfde), is het tegenwoordig een in hoog aanzien staand en goed bezoldigd ambt waarvoor, als er al eens een vacature is, veel belangstelling is. Dit laatste wordt ongetwijfeld deels veroorzaakt door de stevige positie die de (eenentwintig) waterschappen momenteel op het interbestuurlijk speelveld innemen. Een positie die onder meer in een aantal recente bestuursakkoorden met de medeoverheden tot uitdrukking komt. Met name vanuit het openbaar bestuur is er veel interesse voor het ambt van dijkgraaf. Van de zittende eenentwintig dijkgraven is liefst een vijftiental afkomstig uit de wereld van het landelijke, provinciale of gemeentelijke bestuur.

Het manuscript voor het nu hier gepubliceerde artikel bestaat uit de aanzet voor Ifffs inleiding voor de oud-leden van het hoofdbestuur van de Nederlandse Maatschappij voor Nijverheid en Handel op 4 maart 1987. Het dateert daarmee van een moment dat de wettelijke verankering van de positie van dijkgraaf in de Waterschapswet (1992) nog zijn beslag moest krijgen en enige nadere duiding is dus op zijn plaats. Daartoe heb ik een kort overzicht van de belangrijkste bepalingen uit die wet opgenomen. Wat zegt die wet over de rol en positie van de dijkgraaf? Aangezien de ontwikkeling van genoemd ambt ook nadien allesbehalve heeft stilgestaan, heb ik voorts enkele andere oud-dijkgraven gevraagd daarop te reflecteren. Hoe kijken zij aan tegen verandering van het ambt van dijkgraaf in de afgelopen vijftientig jaar en hoe hebben zij die ervaren? Heeft de introductie van het lijstenstelsel bij de waterschapsverkiezingen (2007) gevolgen gehad voor de positie van de dijkgraaf?¹ Wat is er geworden van de vroegere dijkgraaf die in zijn eentje hele vergaderingen van het algemeen bestuur afhandelde? Een korte slotbeschouwing rondt deze hommage af.

Jaap Ifffs. Foto collectie Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Heerhugowaard.

¹ Voor een korte uitleg van dit stelsel: Havekes, ‘Verandering en continuïteit in de polder. De institutionele ontwikkeling van het waterschap in de periode 1992-2017’, *TvWG* 27:1-2 (2018) 47-70 (vooral 56-61).